

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI ———

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról	77	□	Dicsőítés (József János).....	87
Feltámadott (Tarcsafalvi Albert)	80	□	Protestáns Unió a Tudás és Szeretet	
Imádság (Berde Mária)	81	□	hirdetésére (Ujvári László)	87
Ima (Csifó Salamon)	82	□	Régi dolgok (Balázs András)	90
Aki hinni tud, az nem remeg (Árkosi		□	Brassótól Pozsonyig	92
Tamás)	84	□	Egyházi és iskolai mozgalmak	93
A kolozsvári varga	85			

SIMON LASZLÓ orgona és harmonium készítő KOLOZSVÁRT, Jókai-u. 5. sz.

Elvállalok bármily kivitelű új orgona készitést, átalakitást,
kibővitést és hangolást, valamint iskolai harmonium készitést.

Továbbá szöszék fölé koronákat jótállás mellett szilárd
anyagból és a kitűzött időre pontosan elkészítve.

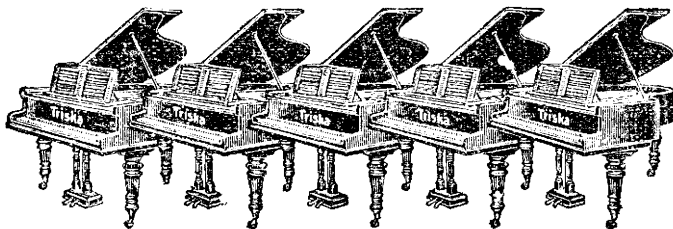
Szíves pártfogását kéri

mély tisztelettel

SIMON LÁSZLÓ, orgonakészítő.

Zongorák, Pianinok

és Cimbalmok. — Csak elsőrendű gyártmányok. Legszolidabban vásárolhatók és bérelhetők

TRISKA J. hírneves zongoratermében Kolozsvárott. — Alapított 1870-ben.

Hangolásokat és javításokat szakszerűen készít. Szakképzett hangolót vidékre is azonnal küld.

MATTAY és HUTTER ✕ BORKERESKEDÉSE ✕

Kolozsvárt. — Telefon 190.

Kitűnő asztali borok 72 f.-től 90 f.-ig.

Pecsenyeborok .... 96 f.-től 2 K.-ig.

Piros bók .... 1 K.-tól 2.40 f.-ig.

.....

Szászvevesszősi borok a mélt. gróf De-
genfeld Lajos úr

terméséből .... 1,20 f.-től 2 K.-ig.

Hegyaljai tokaji borok 1.60 f.-től 6 K.-ig.

Mestitz Mihály és Fiai

császári és királyi udvari szállítók.

Erdély legnagyobb butorgyára

(a legnagyobb butorbevásárlási forrás).

Teljes menyasszonyi kelengyék. Függyöök, ágy- és asztalneműek, futó- és szalonsznyegek, vas- és rézbutorok, matrácok, stb. — Hazai gyártmányok! — Kivánatraköltségvetést és művészi kivitelű rajzokat küldünk. — Meghívásra szakemberünk mintagyűjteményünket személyesen bemutatja.

Marosvásárhelyt

Széchenyi-tér 41,
Korzó-káv. mell.

Kolozsvárt

Unió-utca 7. szám
Telefonszám : 661.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSŐS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:

A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:

Dr. BOROS GYÖRGY

Főmunkatárs:

TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

A *husvét ünnepe* rohamosan közeleg. Március hónap fogja meghozni. Magyar ember szívesen fogadja, mert majdnem egy lélekzettel két föltámadást ünnepelhet. A Jézus föltámadása egy néhány asszonynak s egy-két tanítványnak valósult meg. Igaz, hogy először látniok kellett az őrült s csak azután kezdték hirdetni hogy föltámadott. A magyar nemzet fiai sokszor látták már, hogy üres a sír, nincsen ott a megváltó. Nincsen ott, de hol van? Meszi helyet be kell járni s sehol sem fogják megtalálni azok, a kiknek nincsen felfogó készülék a szívében. A redves fát mindhiába ütöd forgatod: nem ad hangot, mert hurjai el vannak sorvadva. A magyar kebel is ilyen. Nem ad visszhangot a megváltó hívására. Hej pedig borzasztó az a halál, a mely után nincsen föltámadás, s annak még reménye sincs.

*

Sok szép eszme hiúsult meg a földön azért, mert az emberek kishitűek, bizalmatlanok és bátortalanok voltak. Soha sem az eszme volt hibás, hanem az emberek. Az eszme nem cammog a földön, de az ember oda van szokva. Jobban esik neki, ha jót heverhet a puha pázsiton, sőt az utszélen is szívesen elterül, csak pihenhessen egyet, mert a menetelés izzadsággal jár. Az eszme után futás meg épen fölötte nehéz dolog s nemis mindig fizeti ki magát. Mondd azt a magyarnak, hogy ő még egyszer ura lehet hazájának, ha erősen akarja, ha összetart, ha senki sem nézi a maga hasznát, hanem a nemzetét, s igen soktól azt a választ kapod: hiába való dolog, mi gyengék vagyunk. Az már igaz, mert a ki nem bizik magában gyenge is, gyáva is, de az is igaz, hogy

a ki amugy igazában ráadja a fejét valamire, győzni fog! Tehal-
gass a költőre:

Gondolj merészet és nagyot
És tedd rá étedet,
Nem vész el semmi szín alatt,
Ki el nem csüggedett!

*

A nagy zsinatra készülődés megindult minden irányban. Az E. K. Tanács bizottsága gyakran órákig tartó gyűléseken töprenkedik a teendők fölött. Kolozsvárt aug. 20. napján két gyűlés lesz reggel a zsinati Dávid Ferencz diszgyűlés, délután a Dávid Ferencz Egylet 25. évi jubiláris közgyűlése, mindkettőn részt fognak venni a hazai és külföldi vendégek beszédekkel. Aug. 21-én lesz a zsinati emlékűnnep a kolozsvári unitárius templomban papszenteléssel és urvacsora osztással kapcsolatban. Délután angol istentisztelet a diszteremben vagy a templomban.

*

Azt irtuk volt egyszer, hogy a Dávid Ferencz zsinaton be fogjuk mutatni az unitárius egyházközségek urvacsorai s más temp-lomi készleteit. Lelkesedtünk az eszméért, mert szegénységünkben gazdagságunk tündökölt volna. Jó hatást reméltünk tőle, mert tudjuk, hogy az embereket a példa lelkesíti hasonló nagy s szép tettek-re. Nem lesz kiállítás, mert az E. K. tanács fél a költségektől és a vele járó munkától. Hát annyi bizonyos, hogy e kettő nélkül sem szépet, sem nagyot nem lehet létrehozni. Az is bizonyos, hogy eddig nem tudtuk, hogy mi kincsünk van. Ezután sem fogjuk tudni. No de az is ér valamit, hogy a latin közmondás igaznak bizonyul: ignoti nulla cupido.

*

Az ifjuság kezében van a haza sorsa. Nem egy nap alatt dől el az ilyen nagy dolog, de bizonyos, hogy mikor a mai 14 éves ifjuból 24 éves lesz, akkor a mai és akkori 24 évesek fogják eldönteni azt is, hogy a maga ura, azt is, hogy a szomszéd szolgálja lesz-e tovább is a magyar. Ámde ahhoz a nagy döntéshez erő és akarat kell. Mindakettőt sokáig és állandóan gyűjteni kell. Az erőt nemcsak a puska, nem ts a toll, hanem a pöröly, a tű, az eke, a fejsze és a gyalu forgatása, meg a könyvvitel, meg a kété-szerkettő fogja eldönteni. Jut a magyar ifjaktól katonának is, ügy-védnek is, iparosnak is, kereskedőnek is, tanítónak, tisztviselőnek is, csakhogy okosan és előrelátással osszák ki maguk között apá-lyákat és makacs elszántsággal tartsanak ki amellet, a mire vállal-koznak. De ne tágitson egyik is. De ne hagyja elesni, elmaradni a másikat egyik is. A többi magától fog következni.

*

Divatot kell csinálni a hazai termékek pártolásából. „A bagoly is a maga fiát dicséri.“ Ezt a közmondást tanuljuk meg s alkalmazzuk mindenre. Dicsérjük azt a mi hazai, azért mert hazai. Lássuk szebbnek azt a mi mienk. Féljünk mindentől, a mi idegenből került, mert bizonyosan van valami hibája, azért kínálják olyan nagyon. Az okos gazda nem vásárol háziállatot idegen embertől, hacsak elkerülheti. Fél, hogy valami hibája van. Félni kell mindentől, a miről nem tudjuk hol készült. A hazai iparvállalatok részvényeit ne engedjük idegen kézre. Csak hazait! Ez legyen az uralkodó divat, s rövid idő alatt milliókkal lesz gazdagabb népünk és hazánk.

*

A székelyekről elszomorító dolgot mondott el egy ott lakóuri ember. Jól ismeri őket, szereti is, hisz vérből való, de az igazat nem hallgathatja el. Azt mondotta: Züllésnek indult a székely. A munkája nem jó, nem tiszta, nem pontos, a szava nem hihető, nem bátor, nem férfias. Dolgozni nem szeret, inni azonban nagyon szeret. Temploma a korcsma, üdvössége a pálinka. Eddig két esze volt most három is van, tehát minden kitelik tőle, de nemcsak a jó, hanem a rossz is. No ez igazán elszomorító, ha igaz. Azt hisszük mégis csak vannak kivételek. Azt hisszük a fele férfi még mindig helyt áll, az asszonyból száz közül csak 10–20 sem romlott el, hanem a régi. Bár ugy lenne! Szivesen adunk helyet ennek a kérdésnek lapunkban, de még szivesebben adnánk hirt a székely antialkoholizmus apostolai sikereiről.

*

Igaz-e, hogy a keresztények közül még mais többen hiszik, hogy van valóságos élő ördög, valóságos pokol és hogy az emberiség nagy része örök kárhozatra jut? Ezt a kérdést egy amerikai unitárius pap vetette föl. Egy nem unitárius lap azt felelte, hogy többen vannak azok, a kik nem hiszik. Az unitárius szerkesztő a hívőket tartja többségben levőknek és kijelenti, hogy ha a kérdést szavazásra bocsájtanák a papjelöltek és a papok között, a többség igennel szavazna s azok, a kik mernék nyilvánítani, hogy sem ördög, sem pokol nincsen, nagyon sokan elveszítenék állásukat. Természetes, hogy az unitárius papok kivételek.

*

A koldusoknak, kik az utcán kéregetnek a jószívű emberek bőséggel adnak alamizsnát, pedig nem mindig a nyomor hajtja oda, hanem a munkakerülés és az ingyen pénz után való sóvárgás. A ki meggondolatlanul ad nekik a tétlen és tekergő embereket szaporítja. Angliában a koldulást oly szerencsésen szabályozták

hogy a koldusok száma föltűnően megapadt. 1849-ben minden, 1000 emberből koldult, 1909-ben csak 26. A többi dolgozik, vagyis minden ezer emberből 46-tal több a munkás, mint ezelőt hatvan évvel. Ez is a haladást és mívelődést bizonyítja.

Feltámadott !

Utját virággal hintették be,
Fehér virággal s pálmaággal.
A sokaság palástja szárnyát
Füröszte csókja záporával . . . .
A nagy öröm tüzes borától
Megittasult a föld, a lég . . .
De már faragnak künn az ácsok,
Suhognak a fejszecsapások
S Pilátus mossa a kezét.

Nemes alakja a kereszten
S szeméből villám még sem árad,
Hanem vérző szívvvel is osztja
Dús lelki kincsét a világnak.
Vér-rózsa karján, homlokán meg
Ég a judás-csók végtelen,
Szívét a guny sebezi, vágja
S mégis gyöngycsepp hull poharába :
Bocsáss meg nekik Istenem !

És hull a rög. Édes anyai karját
A föld kitarja. Jézus már halott . . .
És hull a rög. Egyre zokognak, sirnak
Jéruszálemben a jó asszonyok . . .
Költögetik szívárgó könnyek,
Beillők dús keleti gyöngynek,
S megtört sóhajok, jajszavak
Suhannak széjjel minden röghez,
De az édes anyai földhöz
Jézusnak teste hű marad.

Am égzöngés lön harmadnapra,
Minőt a szív magában álmod'

S Jézus: az *Eszmény és Igazság*
 Bejárja újra a világot.
 Elmékbe' forr, szivekre száll,
 Fedd szeliden s gyógyít, ha fáj
 S a népek ismét boldogok...
 S időknék teltén mindég jobban
 Hírdetik szóban és dalokban:
Feltámadott, feltámadott! . . .

Tarcsafalvi Aibert.

Imádság.

Sohse volt semmi olyan szép nekem
 Mint fehérszárnyú asszonybárat.
 Sohsem szerettem senkit, senkit úgy,
 Mintha szenvedni láttam az anyámat.

Sohse hordott nagyobb áldást a föld,
 Sohse hordott igazibb szentet,
 Mint asszonyt, aki töviskoronás,
 Mint asszonyt, aki büntelenül szenved.

Egy asszynál, ki tisztább, mint a hó
 Sohse volt még tisztább imádság,
 Mert vannak azért élő asszonyok
 Hogy mások vétkét könnyükkel megváltsák.

Mert vannak glóriás, szent asszonyok
 Csodálatos mélységű tiszta lelkek,
 Asszonyok, kiket a nehéz ütések
 Nem vernek le, de mind fölebb emelnek.

Oh ilyen asszony lenni . . . én Uram:
 Nekem ne fényt, ne kincset, diccsugárt hozz!
 Csak árnya legyek, hasonlitsak bár
 Anyámhoz . . .

Berde Mária.

IMA.

Ifj. Hadházy József III-ik osztályos tanuló koporsója mellett 1910. február 24-én mondotta Csifó Salamon.

Mindenható Isten! kit félve imád a mélység és magasság, bámul a bölcsnek lángesze s magához ölelni szeretne a mélységesen érző szív és a megalázott vagy magasratörő lélek egyaránt. . Mindenható Isten! ki derengő tavaszt vagy őszi hervadást tartasz kezekben, s parancsolsz menydörgő villámoknak és csendeszen eltűnő estipirnak; ki ragyogni engeded a nap- és a holdnak — milliő csillagoknak képét mélységes vizeknek sima tükörén, majd felkorbácsolt tengeráradaton, vészes szelek zúgása között vezeted életünk hajóját . . .

Mindenható Isten! hatalmat megismerve, bölcs akaratodnak — kezeden munkáját látva: megtört szív- és lélekkel állunk meg előtted. Panaszolnánk, zugalódnánk, de nem merünk; hozzád szállnánk az imának szárnyain, de nincs erőnk; oh, mert a boldogság fészke megrabolva, a békeesség otthona feldulva, a szeretet és vidámság hajléka gyásszal borítva van. Imádkoznánk, de nem tudunk . . . . Pedig jól esnék lelkünknek, ha érzelmeinket, gondolatainkat feltárva előtted, hallhatnók a te édes atyai megnyugtató szavaidat; jól esnék lelkünknek, ha a sötétség rettentő tömkelegében világosság gyulna értelmünk- és lelkünkben s enyhület, vigasztalás származnék életünkre . . .

Hová, háová menjünk mélységes bánatunkkal, lesújtó fájdalomunkkal; háová térjünk könnyeinkkel, letört reményünkkel; ki előtt könnyörögjünk kezeinknek kétségbeesést jelölő tördelésével? . . A természet fényes napjának mosolyával felel bánatunkra; a virág illatobocsát szét, a mig mi könnyezünk, az emberek nem értenek meg a mig mi kesergünk. Hová . . . háová térjünk? . . . Az ég meg nem hallgat, a föld elzárja kebelét s az emberek részvéte is *csak tőled* származik, ki ura vagy életnek és halálnak, örömmel és fájdalomnak, szíveknek és lelkeknek.

És mégis nincs más nekünk rajtad kívül.

Hozzád, hozzád jövünk hát, mert úgy tanultuk, hogy te a bánatban, a csapásban is jó Istenünk, édes Atyánk vagy! Hozzád jövünk, hiszen a hajnalnak szárnyait is te teremtetted s bírodalmadból mi ki nem röpülhetünk; a tenger végső határán jelen vagy, a múlt és jövő parancsszóra hallgat s te vagy e földi és a földöntuli életben megtartónk, vezetőnk. Hozzád jövünk s imádkozunk, mert azt sugja nekünk valami, hogy te erőt adsz fájdalomunknak elrebegésére; te reményt nyújtasz szívünknek enyhülésére, megtanítasz túllátni e földi hazán az örökéletbe; eltéped a fátyolt szemünk elől és szebb hazát, dicsőbb boldogságot látunk ageidben.

Imádkozni, megnyugodni akarunk; reményt keresünk, mert nagyon fáj szívünk jó Istenünk! . . . Adtál boldog, békességes családi életet, melynek tiszta szeretet volt a ragyogó napja, munka a reménye, gyermekek az áldása, benned vetett hit és bizalom egy szebb jövőnek záloga. Adtál egy csendes fészket, hol megpihent az elfáradott, erőt nyert az eicsüggedett, vidámságot az elszomorodott. S most, mintha e családi boldogság szét volna dűlve, mintha a fészek el volna pusztulva: úgy érezzük édes Atyánk! Mintha e megboldogult kedves ifju e hajlékból mindent elvinne, maga után csak sötétséget, pusztulást hagyna: úgy jó nekünk jó Istenünk. Oh, mert hajnalnak pírja, virágnak fakadása volt e családi életben az ő áldott jó lelke, háladatos, figyeiemes szive, ártatlan tiszta kedélye; életreményre jogosított itthon s az iskolában az ő alázatos, szerény magaviselete, szorgalmas tanulása, a koldust is megbecsülő szive és a nagyobbakat őszintén tisztelő érzelme.

Letört reményünk jó Atyánk! Ő és mi megcsalatkoztunk. Vesztes a haza, a nemzet, az egyház és társadalom, mert ezeknek is a jó, nemes és lelkes ifjak a reményei. A tudománynak kincs-tára, az édes anyának önfeláldozása, féltő szeretete, gondozása és könnyei; az édes atyának titkon imádkozó fájó sóhaja, a jó testvérnek ragaszkodó figyelme, meg nem mentheték őt. Te cselekedted ezt Uram! Erősebb volt a te szereteted a mi szeretetünkénél. Te a tiszta lelket, melőtt azt a föld beszennyeznéd, magadnak kívántad. Akaratod beteljesült; ez ifju, kit az erényeknek hajléka, a szeretetnek forrása: szive öle meg, már boldog édes anyai, édes apai és testvéri ölelő karok és ósokoló ajkak nélkül; boldog ott fenn a te országodban. . . De mi boldogtalanok vagyunk nélküle, mi boldogtalanok vagyunk e földi hazában.

Megadva magunkat sorsunknak, megtörve akaratod és hatalmad előtt, imádkozunk. Adj vigasztalást mielőbb az édes szülőknek, hogy ne jöjjön ajkukra a szó: „sirva megyek az én fiam után a koporsóba;“ jutalmazd meg az ők önfeláldozásukat, szeretetüket abban a gyermekben, a kiért nekik még élniök, munkálniök, tovább is szeretniök, imádkozniök kell. Vigasztald meg a jó és szerető testvért s adj elég lelki erőt neki, hogy tudja pótolni kettőnek szeretetét, kettőnek halálját és ragaszkodását a szülők iránt; száritsd fel mindnyájuknak könnyét. Vigasztald meg a jó és aggodalmasan ápoló nagy szülőket, kik életük árán is megváltották volna a megboldogultat. Vigasztald meg a jó rokonokat és unokatestvéreket, kikkel együtt játszott a gyermekjátékait; vigasztald meg a barátokat mind atyai lelkednek igaz szeretetével. És szóljon vigasztaló lelked az elköltözött ifjunak tanuló társaihoz és az ő tanáraihoz is. Kíméld meg oh Isten! intézetünket ily szomorú eseményektől, csapásoktól; az elvesztett reményt pedig pótolj ki a hazának, a nemzetnek, az egyház- és társadalomnak.

És mert az volt a te kedves akaratod, hogy e szeretett ifju atyai karjaid közé düljön ezutánra, addj testének csendes pihenést, lelkének üdvösséget a te egeidben. Szent fiad nevében könyörgünk, hallgass meg minket. Miatyánk stb.

Bucsúszó.

Nem így gondoltam, hogy szólni fogok egykor hozzád. Nem ezt reméltem felőled! . .

Megrabolva, megfosztva, kétségbeesve állunk meg koporsónál és mondunk végső bucsút neked kedves ifjú, féltve szeretett, drága gyermek. Van virág a te koporsódon, lesz virág a természetben, de te, e családi kertnek egyik szép virága, letörtél, elhervadtál. Tavasz jó s lesz virág, de az nem a mi szívünk virága, nem te lész; a mi virágunk megsemmisült . . . Ha látjuk majd tanuló társaidat fejlődve, növekedve, vidáman, pajzánon: mi felsohajtunk s egy köny lesz szemünkben a te emlékjeled. Ha jön a tavasz, mi elmegyünk sirodhoz, virágtestvéreidet sirodra ültetjük, hogy mosolyogjatok kedvesen egymásra. S talán, talán te is eljössz a földhöz csak úgy, mint lélek a lélekhez, csak úgy, mint szeretet a szeretethez; eljössz, hogy csókold, örökké csókold szellem ajkaiddal a te kedveseidet. Isten veled, Isten velünk. *Ámen.*

Aki hinni tud, az nem remeg.

A napokban egy igen érdekes kis angol elbeszélést olvastam, melynek tanulsága arra indított, hogy azt fordításban közöljem e helyen. Lehet, vannak az olvasók között olyanok is, kik talán ismerik is ezt, de az a dolog lényegén, gondolám, keveset változtat mert ami szép és tanulságos az vagy egyáltalán nem, vagy legalább is nagyon későn válhatik esetleg unalmassá.

Ime az elbeszélés:

Egy hajó igen sok utast vitt magával a nyílt tengeren. Az idő szép és a tenger csendes volt. Az utasok, mert már nem voltak távol az óhajtott parttól vigan beszélgettek vagy készülődtek a kiszállásra. — De egyszer csak a derült égre sötét fellegek borultak, villámok cikáztak a levegőben s a néma, csendes tenger háborogni kezdett. Zúgott a vihar, csapkodtak a tornyosuló hullámok s a hajó az elemek játéklabdájává lett.

Erre a pusztulás és a halál kétségbeesésének remegő félelme szállotta meg a sziveket. Dült ábrázattal, halálsápadtan futkosott mindenki ide, oda egymást verve le. Volt azonban az utasok között egy ifju, ki még a legborzasztóbb pillanatokban is nyugodtan

ült a helyén, mintha mi sem történt volna. Félelmet vagy kétségbeesést arcának egyetlen mozdulata sem árult el.

Nemsokára a vihar elmúlt és a hajó szerencsésen megmenekült utasaival együtt. Mindenki csodálkozását fejezte ki az említett ifju nyugalmán. Kíváncsiságból megkérdezték okát nyugalmának, mire ő ezt felelte: „s miért estem volna kétségbe, mikor atyám ült a kormányon?!“

Eddig tart az elbeszélés, most következik a tanulság.

A tenger az életet, a hajó a sorsot, az utasok az emberiséget, az ifju a hitet, az atya az Istent jelképezi.

Az élet tengerén is gyakran zúgnak a viharok, melyek sorsunkat bizonytalan irányba terelik s mi megrémülünk, kétségbeesünk. *De aki hinni tud sorsunk kormányosában, az Istenben, mint amaz ifju az atyjában, az nem remeg meg, ha pusztulással, enyészettel fenyegeti is az élet feltámadt vihara, mert tudja, hogy sorsának kormánya jó kezekben van.*

Töröld le hát hulló könnyeidet te, kit tépdés az élet vihara s fojtsd vissza kétségbeesésed vészkiáltását, mert a vihar el fog mulni s te ismét nyugodtan evezhetsz az élet tengerén. Ha pedig fejed felett össze csapnak a hullámok s elboritanak, ne félj akkor se, mert aki veled volt a viharban, veled lesz azután is.

Árkosi Tamás.

A kolozsvári varga.

Akkor a mikor Kolozsvárt sok kincs volt, a mikor saját fejedelmével dicsekedhetett, a mikor délre a Fekete tengerig, nyugatra Bécsig elvitték arany, ezüst, fa és vas iparcikkeit, akkor Kolozsvár igazán kincses város volt. És mégis ezekről a kincsekről csak a név, csak a régi dicsőség maradt fenn, szemmel látható bizonyosság csak a muzeumban található.

Értékesebb kincsei voltak azok, a kik Szentgyörgy-szobrot tudtak verni, a kik a Corvin könyveket összeiratták, a kik az olom betűkkel az első magyar bibliát kinyomatták, azok a kik a hit-szabadságot törvénybe iktattatták, a nemzet összes fiainak közkincsül átadták: Az emberek!

Régen is, ma is a fejedelemhez való hűség, a vér és élet föláladozása a hazáért, a királyért, ezek voltak a legfőbb érdemek. A ki kitüntette magát nagy birtokoknak hatalmas urává, száz meg száz jobbágnak parancsolójává tétetett.

Helyes. A mig vannak hazaárulók, gyávák és tétlenek, addig jutalmazni kell az ilyen érdemet.

De bármilyen sok jeles példát mutat föl a mult, bármily sokáig lesz még szükség az ilyen erények dicsőítésére, ma és ezután is az lesz az általános és változhtalan igazság, hogy, a ki az emberiség lelki világát szolgálja nagyobb a katonánál, a ki az olombetűt jól tudja csoportosítani ügyesebb a kardforgatónál, a ki a lelkeket szónoklatával megtudja indítani, erősebb a hadvezérnél, a ki a gondolatnak szárnyat tud adni, bölcsebb az ágyuöntőnél.

Volt Kolozsvárt a 16-dik száz elején egy mesterember, a kit a jó magyarok vargának gúnyoltak, mivel hogy ezt a magyar mesterséget folytatta, a mely nélkül a huszár félemler, s a leggazdagabb ember is koldúsnak mondható lenne. Ám a kolozsvári vargamester megállotta helyét a városi polgárok között, de ő nem kívánt magának senmi érdemet s mégis nagyobb volt sokakénál, a kik a város birói székében ültek, mert édes atyja volt a 16-dik száz legnagyobb szónokának, Erdélyben és Magyarországon kortársai között legtermékenyebb írónak, Kolozsvár és Erdély, de nagyrészt Magyarország reformátorának: Dávid Ferencznek.

Ismertünk már sok bölcs és okos vargamestert. Tudjuk, hogy az ő csöndes munkája igen alkalmas arra, hogy sokat gondolkozzék. Mert tudvalevő dolog, hogy nem azok a bölcsek, a kik sokat olvasnak, hanem akik sokat gondolkoznak. A Dávid Ferencz atyjára teljes joggal ráilleszthetjük mind azt a jó tulajdonságot, a mi mesterségével járt. Hinnünk kell, hogy okos, eszes, megfontolt férfi volt, a kinek erős hangjára, de még inkább határozott szavaira gondosan ráfigyelt nemcsak házanépe, hanem a polgártársai is. A fiu dcsősége azért az apja dcsősége is, mert addig a mig ifju, az atyai tanácsok táplálják lelkét, irányítják lépéseit.

Soha sem szabad kicsinyre becsülni a szülői befolyást, mert még akkor is, ha a foglalkozás akadályozza is a folytonos felügyelet és irányítás gyakorlásában, az atya és fiu, az anya és leány közötti viszony mindig bensőségteljes, mindig irányító és jótékony. Nagyon messze van a fa tetejének utolsó hajtása a gyökerektől, de mégis onnan táplálkozik. A gyermeki lélek csak látszólag van elszakadva a szülői lélektől: egy lélek az.

Ha a Dávid Ferencz atyja gazdag polgár lett volna, valószínűleg jobban befolyásolhatta volna fia életét és jellemét, de nagyon bizonyosra vehető, hogy a fiui lélek nem nőtt volna önállóan, nem vert volna oly mély és erős gyökeret magának, hogy hosszú életén át soha semmiféle vihar ki nem dölthette. Az ilyen segítség látszólag nem segítség, éppen mint a Robinsonok szabadsága a senki szigetén nem szabadság, de egyik is mint a másik utat enged, sőt okot ad a termő erő fölébredésére.

Bizony aranyat érne minden szava, melyel fiát oktatta, intette, nagyon megbecsülnök azt, a ki fölvilágosítna arról, hogy

fia Ferencz megtanulta-e az atyai mesterséget. Hisszük, hogy megtanulta. Hisszük, hogy ott atyja műhelyében lett bölcs a világ nagy kérdéseiben, éppen mint a názáreti ácsmester fia. Hisszük, önerejéből nőtt ki a szűk műhelyből és belépett az eszmeinek műhelyébe, a hol a portékák forgalmi értéke gyakorta rosszabb a semminél, mert vagy olyan nagy, hogy a világ nem tudja fölfogni, vagy olyan új, hogy az emberek szemét káprázatba, fejüket szédülésbe ejti. Mindenik esetben veszít a tulajdonos. Szerencsés, ha csak idejét, erejét, munkáját, nyugalját, boldogságát és nem életét is. A kolozsvári vargamester fia elveszítette életét a Jézus Krisztusért, de beteljesedett rajta is a Jézus jóslata: a ki elveszíti életét én miattam megnyeri azt.

13 Gy

Dicsőítés.

Kora hajnalban,	Istent dicsérnek.
Fenn a magasban,	Madár átveszi
A mező fölött,	És fennebb viszi,
A felhő között	Fel-fel az égbe,
Pacsirta repes,	Isten elébe.
Ajka énekes.	Az Isten örül,
Alatta mélyen,	Szemére könny ül;
Barázda szélen	Jól esik neki
Ihletett szívből,	Könnyvel fizeti:
Igaz érzésből	A harmat gyöngye
Szól a dal, ének:	Az Isten könnyye

József János.

Protestáns Unió a Tudás és Szeretet hirdetésére.

A budapesti Dávid Ferencz egylet két felolvasásáról az eddigénél bővebb tudósítást adok.

Az első felolvasás alkalmával *Stehló* Kornél, az ágostai hitvallásu evangélikus egyház gondnoka „A klerikális mozgalom Magyarországon” címen ismertette a római katolikus egyház védnöksége alatt alakult szervezeteket, melyek társadalmi, jótékonyági, nevelési, vagy politikai célra alakulva mind egy eszmét szolgálnak, t. i. azt, hogy a klerikalizmus újra hatalomra jusson hazánkban. Felolvasásokat tartanak, internátusokba gyűjtik hazánk ifjuságát, könyveket, folyóiratokat, napi, heti és havi lapokat ad-

nak ki, szakszervezeteket, legényegyesületeket, tanonc-otthonokat, köröket, kiseddóvódákat, iskolákat állítanak fel, politikai szervezeteink a néppárt, a szociális mozgalom szerve a keresztény szocialisták országos szövetsége, szóval minden téren arra törekcsenek, hogy Ők kezőkben tartsák a hatalmat, ennek segítségével az egész országot eszméik hatalmába kerítsék. Állítólag, helyesebben az ő állításuk szerint, a zsidóság és a szabadkőművesség ellen lépnek fel, ezzel akarván népszerűvé tenni magokat azok előtt, kik az ország minden bajáért a zsidókat és szabadkőműveseket teszik felelőssé, elég balgán. De tényleg mi protestánsok is vörös posztó vagyunk a szemőkbe és egy kalap alá vesznek — a mi nem is oly megszégyenítő — a zsidókkal és szabadkőművesekkel. Felolvasta az illusztris felolvasó a klerikális mozgalom összes szerveit, azok rendkívüli nagy száma csodálatra méltó. Micsoda munka, mily bölcs vezetés és mennyi pénz kellett ahöz, hogy ezt megalkossa a hatalmas katolikus egyház. Kitűnő szetvezés, hatalmas munkabírás, önzetlen köteleességteljesítés jellemzi azokat, kik ebben a nagy munkában résztvesznek.

Ime a protestáns egyház hivei közül két illetékes és saját egyházokban szerepet vivő, magas állású férfiu áll az eszme szolgálatában máris: *Stehló* Kornél az ágostai hitvallású evangélikusok részéről és *Ürmössy* Miklós az unitáriusok részéről. Egyesített munkában, egyesített áldozatkészségben van oly erő, hogy szembe szállhat a legnagyobb hatalommal is. Ezért legyen jelszavunk: Protestáns Unió!

Ha eszmeileg megalkottuk az Uniot, ha érintkezésbe lépünk egymással, ha elmegyünk egymás hajlékába eszmeecserére, ha felkeressük egymás templomát közös imádkozásra, ha templomaink, iskoláink egyenlően otthonainkká válnak, legyünk Luther, Kálvin, avagy Dávid Ferencz hivei, akkor munkára gyűlve lassan, de a cél érdekében mindig többet és többet téve, végre elérhetjük azt, a mit akarunk t. i., hogy szembe szállhassunk a klerikális mozgalommal. Itt érzékenykedés, féltékenység, üres jelszavak, nem használnak, sőt ártanak. Egyesült erő, önzetlen munka, a klerikális mozgalom összes szerveinek hüen és tökéletesen utánzásá képes megalkotni azt a hatalmas eszmét, a mely a protestáns Unió eszméje lenne.

A második felolvasás alkalmával „Tudás és Szeretet“ címen ismertette *Iózan* Miklós *Frowning* „Paracelsus“-át. A próféta lelkű költő egy lángész életében mutatja be az ember két utmutatóját: a tudást és szeretetet. Paracelsus, a reformatió korabeli tudós, rendkívül viszontagságos életen keresztül küzd majd a tudásért, majd a szeretetért, sokat szenved, sokat tűr, hirt, dicsőséget szerez, de ő mind ennek dacára nem boldog. Végre betegen kórházba

jut. Halálos ágyán belátja tévedését, akkor vallja be, hogy ő is boldog volt, de csak akkor, mikor az emberiség szent ügyéért küzdött el nem fordulva gőgjében embertársaitól. Végre lázálmában felfedezve az élet célját, végrendeleteként hagyja a jövő embereire: „Van Isten, akinek tulajdonai — erő, tudás és szeretet — el vannak szórva itt, amott, még a lelketlen természetben is, a melyben Isten örömét találja s örök jósága megnyilatkozik. Ott van az emberben, a ki világot, fényt derít mindenre, a mi alatt van a lét, vegy nem lét nagy lépcsőfokán. Ő a fokmérője mindannak, a mi uralma alá vettetett. Amde az élet törvénye a folytonos fejlődés. . . . És az ember még korántsem nagykoru . . . *Ha majd az egész emberiség felemelkedik s nemcsak egyesek válnak ki belőle és mint egyenlők a sorompóban, mind tetteire készen együtt küzdenek, gyermekkorunkat akkor érzük el. Ha majd az ember felvilágosul, minden erejét latba veheti s a maga lábán járni megtanul, akkor indulhat diadal útjára, uira kezdve az időszámítást, új millenium első napjaként . . . Elérve így a büszke férfikort, az igaz ember újra fölfelé tör, míg Istenéhez végre eljutand . . . Így dicsőül meg Isten az ő földi gyermekeiben!*“ Ez Paracelsus végrendelete. Minek kapcsán a felolvasó a következő tanulságot vonja le vezérelv gyanánt: *Zárjuk szívünkbe a tudás kincseit, zárjuk elménk'be a szeretet hatalmát.*

Zárjuk szívünkbe a tudás kincseit, ismerjünk meg mindent, tanuljunk meg mindent, értsünk meg mindent, vizsgáljunk meg mindent, azzal a szent és igaz céllal, hogy ugy a természet, mint emberi elme remekeiben az Isten nagyságát csodáljuk és minden tudásukat embertársaink javára fordítsuk. *Zárjuk elménkbe a szeretet hatalmát,* minden gondolatainkat, szavainkat és cselekedeteinket a szeretet nemes érzése sugározza be; mert a szeretet maga az élő Isten. Kedves protestáns testvéreim! tegyük szívünkre kezünket és ismerjük be őszinte lélekkel: ez a tiszta, igaz — egyedül igaz — jézusi tan, ez az, a mit az istenember, a dicső próféta, az ember Jézus hirdetett. *Ebbe egyek kell hogy legyünk bármily confessió vallói vagyunk is, ha keresztények vagyunk. A tudás és szeretet a közös összekötő kapocs, a tudásért és szeretetért kell, hogy küzdjünk, ha nem akarjuk megtagadni a mester Jézust és Atyánkat az élő Istent.*

Nemrégén ünnepelték Genfben Kálvin 400 éves évfordulóját, az unitáriusok a folyó év nyarán készülnek megülni Dávid Ferenc 400 éves évfordulóját. Mily igazi nagy ünnep lenne az, ha ezen nevezetes év folyamán a Protestáns Uniót megalkotnánk. Vigyük az eszmét be emlékünkbbe, családukbba, eggházainkba és alkossuk meg az Uniót, azt az Uniót, melynek zászlajára Jézus, Luther, Kálvin, Dávid Ferencz neve írva a lelkiismeretszabadságértés lelki

hitért való küzdelemre egyesülve és *egyesült erővel küzdjünk e két nagy eszméért*, mely tulajdonképen egy zászlónkra írva:

„Tudás és Szeretet az élő Istenért és a Jézusért!“

Ujvári László,

a budapesti Dávid Ferenc
egylet titkára.

Régi dolgok.

A kolozsvári templom építése.

Binetz István kolozsvári polgár „Jedző könyvet“ készített magának a XVIII-ik száz végéről és a XIX-ik elejéről. Följegyez némely hasznos orvosságot. A protoculumból kiírta: Én Binetz István születtem az 1763. 28 decembris. Az feleségem Pataki Sára született Ao. 1772. janu. 13-ik napján virradólag. 1789-ben volt öszvekelésök. Hat gyermekük született.

Mint jó unitárius a következő dolgokat jegyezte föl:

Anno presentis 1792-dik esztendőbe a pünköszt után fogtak az magyar utzai Tiszteletes unitarium templomhoz építeni az melyis négy esztendőök alatt felépült tornyával együtt és harangokkal együtt, melyben is belé méntünk legelőbb 1796-dik esztendőben decembernek 15-dik napján. Az harangokkal is akkor harangoztak elegesőben első isteni szolgálatra templom felszentelőre, a melyet is kívánom hogy birhassunk sok számos esztendőkre fiuról fiura, hogy ditsérhessük a szent Istent benne.

1794-dik esztendőben Aprilisnak első hetiben kezdték rakni az utzákat vagy flaszterelni.

1795 dik esztendőben januáriusban lett unitárius tiszt Kolozsvárt. Legelső bíró az unitárius részben volt Tekintetes Bartha Moyses ur. Az olta Istennek hálá, mikor az religionkat illeti az sor mindenkor tiszt. Bartha úr succedalt Biróságra. Hasonlóképen senatoraink is voltak az mi részünkről három első: Bartha Moyses ur, Pákai János ur, Gyergyai László ur, azonkívül szolgabírók, orator és egyéb hivatalokban is rendszerint.

Unitárius főemberek.

Az „Unitárius Közlöny“ legutóbbi számában megjelent: „Valás és közoktatási miniszterség“ c. cikket még a következőkkel egészítem: Kénosi *Sándor* Pál 1679-ben Apafi portai követe volt. Kénosi *Gál* Ferencz kincstári ügyész 1643-ban. Ez utóbbinak igen sokat köszönhet kénosi egyházközségünk. *Gál* Ferencz felesége volt *Péchy* Símón leánya: *Zsuzsa*. *Pekri* Lórincz (Gábor fia)

II. Rákóczi Ferencz hős generalisa szintén unitárius volt és mint ilyen írja alá Rákóczi nevében a keresztesmezői fegyverszünetet. Ő volt apja után az akkor virágzó kutyfalvi unitárius egyházközség patronusa. Később nótáztatott, Bécsbe záratott és csak katholizálás által kapta vissza szabadságát, de egyuttal — grófi rangot is. 1775-ben szünt meg a kutyfalvi ecclá. Áldozó poharát Muzsna kapta (1715-iki dézsfalvi zsinat.)

Unitárius volt a magyarországi származású, de kocsárdi előnevet használó *Gálfi* János főudvarmester (Kőváry. Erd. tört. IV. E. 40. 1.) Előbb Csáky Mihály korlátnok apródja. A Báthori ház leghübb embere, Báthori Zsigmond nevelője. Több kitüntetésben részesült: Aranyoszék főkirály bírása, fejedelmi tanácsos, 1582-ben udvari marsall. Báthori Zsigmond és Boldizsár között történt összezördülés következtében Huszton 1593-ban „nevelőjének és trónraemelőjének fejét nérói kegyetlenséggel üttette le a jellemtelen Báthori Zsigmond.” (Orbán Balázs: Székelyföld leírása. V. K. 74. 1.)

Ez a Gálfi János buzgó unitárius volt. Marosujvári unitárius virágzó egyházközségünk patronusa. Marosujvárt, unitárius templomot építtetett és gazdag adománnyal látta el. Azonban a patronus halála után az egyház is „deficiált.”

Lehet, hogy ezek a Közlönyben említettekkel nem ütik a mértéket, de mégis hálás emlékezetre méltók a menyinyiben szent vallásunk érdekeit szolgálták. És lehetnek még számosan, a kik szintén magas méltóságban voltak. Ezekről majd csak akkor tudunk bizonyosat, amikor a Tósér—Uzoni—Kozma-féle História magyarra lesz fordítva. Ennek a kincses bányának feltárása, köz-kincscsé tétele derít majd fényt az unitárizmus küzdelmes, de dicsőséges multjára. Vajha minél előbb olvashatnók édes anyanyelvünkön!*

Kénos, 1910. febr. 21.

Balázs András.

kénosi pap.

Ha minden lelkész, minden gondnok naplót vezetne az egyház községe napi eseményeiről a jövő historikusának könnyű lenne megírni történelmünket.

* Addig is akinek adatok jutnak kezéhez közölje, mert csak ezekből készülhet el az egész történelmet összefoglaló mű.

Szerk.

Brassótól Pozsonyig.

Márczius hónap az unitárius egyház körében nagyon élénk, munkás és hatékony hónap volt. Eltekintve attól, hogy az E. K. Tanács négy gyűlést tartott, künn a messzibb téreken is folyt a munka.

Márczius 6-án a Dávid Ferencz estély Kolozsvárt.

Márczius 18-án Budapesten a Dávid Ferencz Egylet tartotta rendes havi felolvasó gyűlését. A művészi darabok mellett Józan Miklós esperes imája és dr. Boros György dékának *az unitárius eszmék köréből* tartott felolvasása vonta magára a figyelmet.

Tudósítónk a következőket írja:

A budapesti Dávid Ferencz Egyesület péntek este sikerült felolvasó ülést rendezett a Koháry-utcai unitárius templomban. Dr. Boros György theologiai dékán *az unitárius eszmék köréből* oknyomozó és lélektani alapon mutatta ki az egyetemes vallási felvilágosodás szükségét, amelynek az unitárius egyház eleitől fogva lelkes munkása volt. A modern kor eszmeáramlatai igazat adnak Dávid Ferencznek, az unitárius egyház első püspökének, a ki hitbeli meggyőződéséért vértnuságot szenvedett. *Kordin* Mariska énekművésznő Erkel „Magyarok Istenét“ énekelte mély érzéssel. Az est fénypontja volt Godard „Bercense“-e, amelyet *May-Münster* Cornéilia (ének), *Stössel* Irma (hegedű) és *Krausz* Ervin K. (orgona) adták elő, ritka művészetet nyújtva és igazi vallásos hangulatba ringatva a szép számú közönséget.

Márczius 19-én Pozsonyban a *Protestáns esték* cím alatt a theolog. tanárok által rendezett felolvasások körében dr. Boros György felolvasást tartott az *angol és amerikai vallásos mozgalma*ról, nagy érdeklődő közönség előtt, általános figyelem mellett.

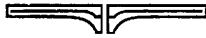
Márczius 20-án Brassóban Veress György, a brassói unitárius egyházközség első rendes lelkésze beköszöntött be. Az ev. ref. egyház adta át templomát atyafiságos buzgósággal. Ferencz József püspök ur Véghe Mihály titkár és dr. Nyiredi Géza tanár kíséretében megjelent Brassóban. A város kitüntető díszjei és előzékenységgel fogadta a főpásztort. Az egyházi és polgári hatóságok mind részt vettek az ünnepélyben és a tisztelegésben is. A beköszöntő lelkészen kívül Kiss Sándor köri esperes és főt. püspök Ferencz József ur tartottak beszédet a közönség tüntető érdeklődése mellett.

Márczius 20-án Segesvárt Nagy Béla első rendes lelkész köszöntött be ottani nagyszámú hiveink örömeire. Csíffó Salamon theolog. tanár volt a beiktató lelkész, mindkét szónok nagy hatást ért el.

Márczius 30-án lesz Kolozsvárt az unitárius fő- és középiskolai tanárok értekezleté.

Tárgyai: Elnöki megnyitó. Dr. Gál Kelemen, A középiskolai vallástanítás: Dr. Boros György. Művészeti nevelés: Szentmártoni Kálmán. Középiskoláinkban alkalmazandó büntetések: Pap Mózes.

Március 31-én lesz Vári Albert első rendes gymn. vallástanár beiktatása. Az ünnepélyen lesz: Hymnus, előadja az ifj. énekkar. Imádság, mondja Gálfi Lőrinc theol. tanár. Nyitó beszéd, mondja Kozma Ferencz isk. felügy. gondnok. Gondolatok a vallás mezejéről, székfoglaló, Tartja Vári Albert. Üdvözlő beszéd a tanárikar nevében, mondja dr. Gál Kelemen igazgató. Üdvözlő beszéd az ifjuság és a főhatósági kiküldöttek nevében. Szózat, éneklí az ifj. énekkar.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Az unitárius egyház birtokai bérbeadása folyamatban van. Ez ideig kivette Muzsnyay Ferencz a pusztaszentmiklósi birtokot, Máthé Mózes a bányabükkit. A várfalvi hitelszövetkezet, mint az orsz. központi Hitelszöv. tagja (körülbelül 45—50 hold) a bányomi birtokot, a bűni még egy évig házi kezelésben marad, mivel a tagosítás nincs befejezve. A ladanos-alamori birtok érdekében most folynak a tárgyalások.

A templomi énekeskönyv új kiadása sajtó alatt van. Pünkösztre készen lesz, de — sajnos — azelőtt nem készülhet el az eddigi eredmények szerint. A megrendelések megtehetőek, hogy a szétküldés azonnal megtörténhessék.

Konfirmálás. Március 20-án tartott meg Felsőrákon a konfirmálás ünnepélye. 26 növendék tett vallást igaz meggyőződéssel, nyugodt lelkiismerettel unitárius hitéről, s kötelezte el magát az unitárius vallás követésére és hirdetésére az urvacsora főlvetél áltál; ugyanannyi apa és anya vette el egyuttal öröm könyvek között a vallásos nevelés jutalmát, Isten és emberek szeretete legyen velök!

Felsőrákos községe hála napjával ünnepelte meg ez évben is a szabadság nagy napját március 15-ét. Az iskolás gyermekeknek a nap jelentőségét

Ferenczi Lajos isk. igazgató-tanító méltatta. Az iskolai növendékek vallásos és hazafias énekeket és szavakat tartottak. Innen lobogó alatt vonult föl az Isten házába, hol a felnöttek nagy sokasága várta. Alkalmi imát és beszédet mondott Kelemen István helyettes lelkész. — Este 1897-ben alakult „ifjusági egylet“ rendezett szép ünnepélyt az iskola termében. A himusz eléneklése után Kelemen István helyettes lelkész tartott hazafiui lelkesedéstől áthatott nyitó beszédet. A nép szívét, lelkét magával ragadó alkalmi beszédet mondott Ferenczi Lajos isk. igazgató-tanító. E közben volt több alkalmi szavalt és ének. A közreműködők mindannyian derekasan állották meg helyeiket. A szép és lélekemelő ünnepélyt reggelig tartó táncvigalom követte. A hazafias áldozatkészség szép jelével is találkozunk e napon. — Székely Mózes aiyánkfia 1000 koronát tett le „március 15-iki alap“-ra. A kezelésére és kamatjának mikénti felhasználááára alapító leveleiben fog intézkedni. Hála és köszönet a jó szívű adakozónak e helyen is. Vajha minden községnek lenne egy Székely

Mózese, aki bebizonyítsa, hogy a költő szavai: „nem fajult el még a székely vér“ most is igazak.

Kanyaró Ferenc tanár elhunyt Kolozsvárt március 21-én 51 éves korában. Már öt éve nincsen a munkás emberek sorában, mert a kórregóta sorvasztja erős szervezetét. Elhomályosult a szép tehetségű, elmúlt, kiesett kezéből a toll, melyel sok dicsőséget szerzett novének. A magyar irodalom volt főtárgya, de az unitárius egyház és vallásvédelme izzó szenvedélyben tartotta egész lényét, mert bön ismerete meggyőzte arról, hogy e legegyszerűbb és legtisztább keresztény vallás érdemes arra, hogy igazáért fölszentelje erejét, idejét és nyugalma. K. F. sok évi munkássága olyan nyomokat hagyott az unitárius egyház irodalmában és a nemzeti irodalomban is, a melyeket el nem birhat semmi új áradat. Csak az fáj mindnyájunknak, hogy egyházunknak ez az erős oszlopa legjobb férfi korában dőlt ki

Distichon. Irta Berde Móza 1834-ben.
Kit Évekig Karam vezeték Etheri Szózat!
Tégedet, idvez légy! Etheri tiszta szózat!
Te a Pimpladról veszed a Lang Szellemü
[Musát
Rosákkal folyó Elyseumba, be jó!

Damoni drága Barát! Koszoruzza Socrati
[Lelked
Igyeke e Könyvet Berde ohajtja Néked
Ao 1834 die. 10a Junii.

Ezt a néhány sort egy kéziratban használt tankönyv (Retorica) első levelén találtam. A diákosan összefirkált könyv

első leveléről megtudható, hogy írta le és adta Nagy Ferenc Gazdag Sándornak, tőle egy répesforinton megvette 1833-ban Berde Moses, aki aztán a névírását hol latinos, hol magyaros formában számos ízben leírta. Ugyanott a distichont is próbálgatta.

Az egyháztörténelmi monografiákat az E. K. Tanács kérte, tehát oda is küldendők.

Miatyánk cím alatt Petrozsényben Kiss Károly elkész egy minden pártolásra érdemes vallás-missiói havi lapot indított meg. Ára egész évre 2 korona.

Szerk. üzenetek. Ő r. Jól sejtette, hogy ez így nem adható, mert a mire céloz, azt amugy sem találja meg. Más helyen is csak homályt látnának benne. Tudjuk, hogy népünk a törpe templomokba jár, sirva nézzük pusztulásukat. Borzadva gondolunk arra a romlásra, a mit a korcsmák okoznak székely népünk között. Az Istenért, hát ha ön egyedül nem elég erős keresen társat és indítsanak hadjáratot a vallás. erkölcs és vagyon legnagyobb elensége: a korcsma ellen. Cikkéből az utolsó fölkiállást adjuk: Isten! A próféta ajkán a szónak adj hatalmat, zengjen a szeretet hangján életbölcsességet s rajta épüljön egy boldog jövőd, mutass megnyilatkozott eget te népednek s ha van ki így se hiszen, fejére a törvény kőtáblája essen.

Az orsz. iparegyesületi ezüst dísz éremmel kítüntetve.

Braun Mihály

:: HANGSZERKÉSZÍTŐ MESTER, ::
a kolozsvári zeneconservatórium szállítója.

Kolozsvár,
Wesselényi Miklós-u. 18.

Finom hegedűk, violák és csellók készítése műterme. Valódi olasz, német quint tiszta bél és csak saját készítményű fonott hurok. A legnehezebb javítások művészi kivitelben elkészítettnek.